

Direktoratet for naturforvaltning
7485 TRONDHEIM

Oslo 27.3.08

Offentlig høring av søknad EFSA/GMO/UK/2007/42 vedr omsetning av genmodifisert bomullshybrid Mon 88913 x Mon 15985 til import, prosessering, mat og for under EU forordning 1829/2003

Høringen omfatter omsetning av genmodifisert bomullshybrid Mon 88913 x Mon 15985 til bruksområdene import, prosessering, mat og for. Mon 88913 er transformert med genet cp4 epsps fra bakterien *Agrobacterium* sp. linje CP4. Genet skal gi plantene toleranse for ugrasmidler med virkestoff glyfosat. Mon 15985 er transformert med to ulike gener for insektsresistens, cry1Ac og cry2Ab2, som skal gi plantene resistens mot angrep fra enkelte skadeinsekter i orden Lepidoptera.

Her er Norges Naturvernforbunds overordnede syn:

Norges Naturvernforbunds overordnede syn på søknader om utsetting av GMOer

Norges Naturvernforbund mottar stadig nye søknader om utsetting av genmodifiserte organismer (GMO) til uttalelse. Vi erfarer at søknadene har mange fellestrekk og ønsker derfor å presentere noen overordnede synspunkter på den type saker vi mener dette er snakk om. Vi vil i senere uttalelser omkring enkeltsaker referere til disse synspunktene.

Norges Naturvernforbund mener GMOer som er utviklet så langt både er utrygge, unødvendige og uønskede. Disse synspunktene relaterer til ordlyden i den norske genteknologiloven. Loven har som formål å sikre at bruk av genmodifiserte organismer (GMO) ikke medfører helse- eller miljømessige skadevirkninger, og dessuten skal skje på en etisk og samfunnsmessig forsvarlig måte, i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling i paragraf 1. Paragraf 10 sier videre at avgjørelser om utsetting av GMO skal legge vesentlig vekt på om utsettingen har samfunnsmessig nytteverdi og er egnet til å fremme en bærekraftig utvikling.

Helse- og miljø

Norges Naturvernforbund mener at helse- og miljømessige konsekvenser av dyrking og konsum av GMOer for lite undersøkt. Det er likevel sterk grunn til å advare om uheldige effekter, og vi vil særlig vektlegge miljø. Det kan bemerkes at risiko for miljø særlig knytter seg til dyrkingsleddet, mens søknader som norske myndigheter mottar oftest dreier seg om import til EØS-området og påfølgende omsetning. Vi mener imidlertid det har liten betydning om dyrkingen foregår i Norge eller utenfor EØS. Om GMOen medfører miljøskade i

oppavslandet vil import innebære at vi "eksporterer" skade, noe som er uetisk og ikke bærekraftig.

Mange ulike egenskaper ved GMOer kan være kilde til miljørisiko. Dagens GMOer dreier seg i hovedsak enten om planter med økt sprøytemiddeltoleranse (HT-planter) eller planter som har evne til å produsere insekttoksin (Bt-planter), eller planter med begge egenskaper. Begge modifikasjoner vil gi konkurransefortrinn; insekttoksin er et konkurransefortrinn helt allment, mens sprøytemiddeltoleranse gir konkurransefortrinn ved bruk av det aktuelle sprøytemiddelet. Dette kan innebære at den aktuelle planten lett kan spres, til fortregning for andre planter og dermed biologisk mangfold. I andre tilfeller kan genet som koder for den aktuelle egenskapen krysse over til andre varianter eller endatil helt andre arter, og styrke deres konkurranseevne til fortregning for andre. Dagens teknikker for genmodifisering letter slik genoverføring mellom arter.

Faren for ukontrollert spredning er størst for Bt-planter, HT-planter vil miste sitt fortrinn der hvor det aktuelle sprøytemiddelet ikke brukes. Bt-planter kan også ha andre uheldige effekter, blant annet kan toksinet svekke bestanden av nyttige insekter, for eksempel pollinerende insekter og insekter som kontrollerer skadeinsekter. Vi vet heller ikke om toksinet kan ha andre effekter.

For HT-planter er et hovedproblem at plantene brukes i tospann med skadelige sprøytemidler. For det første fremmer sprøytemidlene ugunstige monokulturer. For det andre finnes en rekke indikasjoner på at de midlene det er snakk om, glyfosat og glufosinat, har uheldige effekter når de lekker ut i jordsmonn og grunnvann. For det tredje, i mange aktuelle dyrkingsområder for slike GMOer finnes det beslektede arter som anses som ugras. Om gen for sprøytemiddeltoleranse spres til slike ugras kan det forsterke utfordringer med å kontrollere disse ugrasene.

Samfunnsnytte

Vi kjenner argumenter om at bruk av Bt-planter kan redusere bruk av insektmidler, og at både Bt-planter og HT-planter gir økte avlinger. Slike argumenter hviler på en feilaktig tankegang om at matproduksjon avhenger av at naturen må kontrolleres og manipuleres. Insekter skal fortrenge og planter skal dyrkes i monokultur. Vi mener at jordbruket i større grad må innrette seg etter naturlige prosesser og dynamikker, og dagens GMOer gir ikke noe bidrag til dette.

Vi vil dernest vektlegge at når bønder tar i bruk GMOer så påfører de samtidig en risiko på sitt nabolag. Det er umulig å garantere mot at gen fra genmodifiserte planter smitter beslektede planter på åkre med tradisjonell produksjon eller i naturen. Gen spres blant annet via pollen og frø. Det er forskjell på hvor langt ulike jordbruksvekster sprer pollenet, men alle arter vil spre noe pollen. Videre kan plantenes frø spres via fugler, eller de kan overvintre og forurense neste års avling. Når først gen og frø kommer på avveie kan de innebygde konkurransefortrinnene bidra til at genene raskt spres. Naboer som ønsker å holde sin avling eller sine omgivelser GMO-frie påføres dermed en byrde, hvilket er uetisk.

Et tredje moment relatert til samfunnsnytte er at den genteknologiske utviklingen i stor grad drives fram av multinasjonale selskaper. Dette bidrar sterkt til å endre maktforholdene i matproduksjonen, der bønder over hele verden kommer i et stadig sterkere avhengighetsforhold til de økonomiske interesser som driver fram teknologien.

Det eksisterer gode alternativ til å møte de utfordringene som en søker gjennom genmodifiserte Bt-planter og herbicidresistente (Round-up/glyfosat) planter. Økologisk landbruk har over hele verden, både i tempererte og tropiske områder, over lang tid vist seg som et slikt godt alternativ. Gjennom økt biologisk mangfold (f.eks. ved vekstskifte, samplanting, agroforestry) og høg jordfruktbarhet kan gode avlinger oppnås ved å bruke billige lokale ressurser og kunnskap, og uten at det oppstår avhengighet til dyre innkjøpte innsatsfaktorer.

Effekter i Norge

Selv om Naturvernforbundet mener det har lite betydning om skadene ved dyrking rammer i Norge eller i utlandet må norske myndigheter selvsagt legge vesentlig vekt på om aktuelle søknader medfører risiko her til lands. I denne sammenheng vil vi vektlegge at dersom importprodukter inneholder levende materiale er det nesten umulig å unngå at noe av dette kommer på avveie. Av aktuelle GMOer er det flere som har liten evne til å spire under klimatiske forhold i Norge, derimot vil dette være høyst aktuelt ved GM-raps. Samtidig kan vi heller ikke utelukke at det kan forekomme spredning av enkeltgen fra GMOer til andre arter, for eksempel når GM-soya eller -mais brukes i for til norske husdyr.

Uønsket

Lekfolkskonferansen i 1996 sa et klart nei til genmodifisert mat i Norge, og oppfølgingskonferansen om GM-mat i år 2000 hadde samme konklusjon. Meningsmålinger i en rekke europeiske land bekrefter at befolkningen avviser GMO i maten og på åkeren. Også blant organisasjoner og bedrifter i norsk landbruk er det bred enighet om at genmodifiserte planter er uønsket.

Konklusjon

Norges Naturvernforbund mener at den type GMOer som så langt er utviklet og som kan komme til behandling for utsetting, import eller omsetning i Norge må avvises av tre grunner. De er utrygge for helse og miljø, de er unødvendige for matproduksjonen i verden, og de er uønsket, både i Norge, og blant folk som utsettes for utilbørlig belastning når deres naboer tar i bruk GMOer. Det er derfor gode grunner til å avvise dem med hjemmel i genteknologiloven.

Med hilsen

Jan Thomas Odegard
Generalsekretær
(sign)

